

แนวทางส่งเสริมการปลูกไม้ยูคาลิปตัส ณ อำเภอบ้านดุงจังหวัดอุดรธานี
GUIDELINE FOR THE EUCALYPTUS PLANTING PROMOTION
AT BANDUNG DISTRICT, UDON THANI PROVINCE

วรจักร์ เพชรแสวง ¹

วินิต ชินสุวรรณ ²

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจการปลูกไม้ยูคาลิปตัส และกำหนดแนวทางส่งเสริมการปลูกไม้ยูคาลิปตัสสำหรับเกษตรกร ณ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม ซึ่งมีผลค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรปลูกไม้ยูคาลิปตัสคือ ราคาและผลตอบแทนคุ้มค่า มีการประกันราคาซื้อขายไม้ การขายไม่ได้รับเงินสด และการสนับสนุนกล้าไม้ยูคาลิปตัสฟรี จึงได้นำมากำหนดเป็นแนวทางในการส่งเสริมปลูกไม้ยูคาลิปตัสได้แก่ โครงการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมและรับซื้อไม้แบบครบวงจร โครงการสนับสนุนกล้าไม้ฟรี โครงการซื้อกล้าแถมปุ๋ยอินทรีย์ และโครงการอบรมให้ความรู้กับเกษตรกร โดยมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจำนวน 1,237,250 บาท หลังจากดำเนินการแล้วคาดว่าจะในปี 2558 สามารถขยายพื้นที่ปลูกไม้ยูคาลิปตัสได้เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่า 3,250 ไร่ คิดเป็นต้นทุนการดำเนินการจำนวน 381 บาทต่อไร่ และมีผลรวมของผลผลิตไม้ยูคาลิปตัสที่เพิ่มขึ้น จำนวน 39,000 ตัน เมื่อครบรอบตัดฟันไม้ขายที่อายุ 5 ปี

คำสำคัญ: แนวทางส่งเสริมการปลูกไม้ยูคาลิปตัส

Abstract

The purpose of this study was to explore the factors affecting the decision of eucalyptus plantation and determine the practical guidance for eucalyptus plantation for farmers in Bandung district, UdonThani. Data were collected from samples consisted of 400 farmer. A questionnaire with reliability of 0.93 was administered for data collection. Statistics used for data analysis included frequency distribution, percentage, arithmetic mean, standard deviation. The result of the study showed that the factors affecting the decision of eucalyptus plantation for farmers were price, reasonable return, eucalyptus price guarantee, cash receipt when selling eucalyptus and free eucalyptus seedling provision. These factors led to the supporting of practical guidance for eucalyptus plantation which were the projects of one stop service center for eucalyptus supporting and purchasing, the project of free seedling provision, the project of seedling purchase with free organic fertilizer and the project to educate in eucalyptus plantation for farmers. The budget for all projects was 1,237,250 Baht and after completion of the projects, it was expected that the area for eucalyptus plantation was expanded more than 3,250 rai. The operating cost was 381 Baht per rai and the total product increased to 39,000 tonnes when the eucalyptus could be cut for sale at the age of five.

Keywords: Guideline for the Eucalyptus Planting Promotion

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
 โทรศัพท์ 089-8975039 E-mail: jakypee@gmail.com

² อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทนำ

ป่าไม้เป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญยิ่งของประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมปัจจุบันพื้นที่ป่าไม้ในประเทศไทยได้ลดลงอย่างรวดเร็ว จากการบุกรุกทำลายป่าอย่างรุนแรงและความต้องการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรของประชาชนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้พื้นที่ป่าไม้ลดลงเป็นจำนวนมากส่งผลเสียหายต่อประเทศเป็นอย่างมากในหลายๆ ด้านทั้งในเรื่องการขาดแคลนไม้ใช้สอยภายในประเทศและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จากรายงานกรมป่าไม้พบว่า ในปีพ.ศ. 2504 พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยมีประมาณ 171 ล้านไร่หรือคิดเป็นร้อยละ 53.33 ของพื้นที่ประเทศในปี พ.ศ. 2551 ลดลงเหลือประมาณ 107.2 ล้านไร่หรือคิดเป็นร้อยละ 33.45 ของพื้นที่ประเทศ และลดเหลือ 102.1 ล้านไร่ในปี

พ.ศ. 2504 พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยมีประมาณ 171 ล้านไร่หรือคิดเป็นร้อยละ 53.33 ของพื้นที่ประเทศ ในปี พ.ศ. 2551 ลดลงเหลือประมาณ 107.2 ล้านไร่หรือคิดเป็นร้อยละ 33.45 ของพื้นที่ประเทศ และลดเหลือ 102.1 ล้านไร่ในปี พ.ศ. 2556 หรือคิดเป็นร้อยละ 31.85 ของพื้นที่ประเทศปัญหาการลดลงของพื้นที่ป่าสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมาขาดความสมดุลและไม่ยั่งยืนก่อให้เกิดผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตทั้งทางตรงและทางอ้อมจึงจำเป็นต้องฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรป่าไม้ให้กลับคืนมาดังเดิมจากข้อมูลในสถิติกรมป่าไม้พบว่าประเทศไทยมีมูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์ไม้ปี พ.ศ.2555 มีมูลค่า 72,379,408,121 บาท และปี พ.ศ. 2556 มีมูลค่า 76,295,011,331 บาท และมีการนำเข้าผลิตภัณฑ์ไม้ปี พ.ศ. 2555 มีมูลค่า 23,811,604,338 บาท และปี พ.ศ. 2556 มีมูลค่า 40,991,118,194 บาท จะเห็นได้ว่าประเทศมีมูลค่าการนำเข้าและส่งออกผลิตภัณฑ์ไม้เพิ่มสูงขึ้นในปีพ.ศ. 2556 เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2555 [1]ดังนั้นการปลูกสวนป่าเศรษฐกิจจึงมีความสำคัญทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมกับประเทศเป็นอย่างมาก ซึ่งตามคณะรัฐมนตรีมีมติประกาศนโยบายป่าไม้แห่งชาติกำหนดให้ประเทศไทยมีป่าเพื่อเศรษฐกิจร้อยละ 15 ของพื้นที่ประเทศ การปลูกสวนป่าเศรษฐกิจจึงเป็นอีกหนทางหนึ่งที่จะช่วยบรรเทาปัญหาดังกล่าวและยังเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สามารถแก้ไขปัญหาขาดแคลนไม้ใช้สอยในอุตสาหกรรมที่ใช้ไม้เป็นวัตถุดิบของประเทศอีกด้วย

ไม้ยูคาลิปตัสเจริญเติบโตได้ดีในสภาพแวดล้อมเกือบทุกสภาพพื้นที่ของประเทศไทยจึงเป็นที่นิยมปลูกของเกษตรกรเนื่องจากการดูแลและการที่ไม่ยุ่งยากรวมทั้งสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ภายในระยะเวลาอันสั้นประมาณ 4-5 ปี โดยอุตสาหกรรมที่มีการใช้ไม้ยูคาลิปตัสเพื่อเป็นวัตถุดิบในการผลิตมากที่สุดคือ อุตสาหกรรมเยื่อและกระดาษ ซึ่งจัดเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ อัตราการขยายตัวของอุตสาหกรรมนี้สามารถเป็นตัวชี้วัดให้เห็นถึงความก้าวหน้าทางสังคม และการขยายตัวทางเศรษฐกิจได้ อุตสาหกรรมเยื่อกระดาษและกระดาษ เป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่มีศักยภาพในการผลิตและมีโอกาสขยายตัวอย่างต่อเนื่องมีกระบวนการผลิตต้นน้ำคืออุตสาหกรรมเยื่อกระดาษ อุตสาหกรรมกลางน้ำคือกระดาษและอุตสาหกรรมปลายน้ำคืออุตสาหกรรมสิ่งสิ่งพิมพ์ตลอดจนมีการเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์แต่จุดอ่อนอยู่ที่ความจำกัดของพื้นที่เพาะปลูกไม้ยูคาลิปตัส ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่สำคัญในการทำเยื่อกระดาษ จึงอาจสร้างปัญหาการจัดสรรพื้นที่ที่ไม่เพียงพอและสร้างความขัดแย้งในอนาคตได้จากสถานการณ์และแนวโน้มของความต้องการใช้ประโยชน์จากไม้ยูคาลิปตัสที่เพิ่มสูงขึ้นทุกปีทั้งนี้เนื่องจากการขยายกำลังการผลิตในอุตสาหกรรมเยื่อกระดาษและจากสถานการณ์พลังงานของประเทศที่อยู่ในภาวะวิกฤตการปลูกไม้ยูคาลิปตัสซึ่งไม้โตเร็วจึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สามารถแก้ไขปัญหาขาดแคลนไม้ใช้สอยในอุตสาหกรรมที่ใช้ไม้เป็นวัตถุดิบของประเทศ ซึ่งในปี 2550 พบว่าพื้นที่ปลูกไม้ยูคาลิปตัสในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งสิ้นถึง 4.23 ล้านไร่มีผลผลิตประมาณ 42.30ล้านตัน แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ[2]เนื่องจากปัจจุบันมีความต้องการใช้วัตถุดิบจากไม้ท่อนยูคาลิปตัสประมาณ 65 ล้านตันและมีแนวโน้ม

เพิ่มขึ้นทุกปีในอุตสาหกรรมต่างๆ เช่น อุตสาหกรรมเยื่อและกระดาษ อุตสาหกรรมขึ้นไม้สับ เฟอร์นิเจอร์ และเสาเข็ม เป็นต้น [3]จากข้อมูลความต้องการใช้ไม้ยูคาลิปตัสดังกล่าวจึงควรมีการขยายพื้นที่ปลูกไม้ยูคาลิปตัสที่ต้องได้รับสนับสนุนให้มีแหล่งวัตถุดิบเพียงพอสำหรับอุตสาหกรรมเยื่อและกระดาษ ซึ่งในอนาคตคาดการณ์ว่า อาจจะมีการขยายตัวของพื้นที่เกษตรกรรมเพิ่มมากขึ้นและการปลูกไม้ยูคาลิปตัสมีแนวโน้มลดลงหรือคงที่ที่ให้อัตราการปลูกเพิ่มและความต้องการใช้ไม้ไม่สมดุลกัน จึงจะทำให้ส่งผลเกิดภาวะขาดแคลนวัตถุดิบในอนาคต ผู้ศึกษา จึงได้ทำการศึกษาแนวทางส่งเสริมการปลูกไม้ยูคาลิปตัสในอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานีซึ่งเป็นอำเภอที่มีเนื้อที่ขนาดใหญ่และมีศักยภาพในการปลูกไม้ยูคาลิปตัส

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกไม้ยูคาลิปตัสของเกษตรกร ณ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อกำหนดแนวทางส่งเสริมการปลูกไม้ยูคาลิปตัสสำหรับเกษตรกร ณ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

วิธีการศึกษา

1. การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกไม้ยูคาลิปตัสของเกษตรกร ณ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

การศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 มีวิธีการศึกษาโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการเก็บและรวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียดและขั้นตอน ดังนี้

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ผู้ศึกษาได้กำหนดกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชากรในอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดยกำหนดจากจำนวนครัวเรือนของเกษตรกรในอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 23,390 ครัวเรือน ตัวอย่างกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ใช้ ผู้ศึกษาได้ทำการสุ่มตัวอย่างจากประชากร โดยใช้สูตรการคำนวณ ของ Yamane (1973) จำนวนทั้งหมด 400 ตัวอย่าง

1.2 การสุ่มตัวอย่าง การศึกษาเรื่องนี้ใช้วิธีการกำหนดตัวอย่าง โดยการสุ่มตัวอย่างแบบใช้หลักความน่าจะเป็นในการสุ่มตัวอย่างประเภท การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) การสุ่มตัวอย่างแบบนี้ต้องแยกประเภทของประชากรเป็นกลุ่มย่อยหรือขั้นก่อน แล้วจึงสุ่มตัวอย่างแยกกันคนละกลุ่ม โดยวิธี Simple Random Sampling

- 1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถาม มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ การศึกษา อาชีพหลัก อาชีพเสริม พื้นที่ทำการเกษตรที่ถือครองทั้งหมด พืชเกษตรที่ปลูก และรายได้ต่อปีโดยเป็นคำถามปลายปิด (Closed Ended) มีหลายคำตอบให้เลือก (Multiple Choices Question)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการปลูกไม้ยูคาลิปตัสของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย 6Ws และ 1H

ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกไม้ยูคาลิปตัสของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การวัดตัวแปรข้อมูลทัศนคติ 5 ระดับ กำหนดให้คะแนนข้อมูลมีคำตอบให้เลือก 5 ทาง ทำการแปลผลวิเคราะห์ และประมวลผลโดยใช้ทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด 4Ps ได้แก่ ด้านผลผลิต ด้านราคาและผลตอบแทน ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายและด้านการส่งเสริมการปลูก

ส่วนที่ 4 แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งเสริมปลูกไม้ยูคาลิปตัสของเกษตรกรเพื่อศึกษาถึงระดับความต้องการเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการปลูกไม้ยูคาลิปตัสใช้การวัดตัวแปรข้อมูลทัศนคติ 5 ระดับ กำหนดให้คะแนนข้อมูลมีค่าตอบให้เลือก 5 ทาง ทำการแปรผลวิเคราะห์และประมวลผล โดยใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยเช่นเดียวกับส่วนที่ 3

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมปลูกไม้ยูคาลิปตัสของเกษตรกร โดยเป็นคำถามปลายเปิด (Open Ended) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามเขียนลงในช่องว่างที่กำหนดไว้

1.4 การเก็บรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการสำรวจ (Survey Method) โดยการใช้แบบสอบถาม ทำการสอบถามกลุ่มตัวอย่างตามสะดวก (Convenience Sampling) โดยการเก็บข้อมูลจากการเก็บแบบสอบถามกับประชาชนแต่ละตำบลในพื้นที่อำเภอบ้านดุง

1.5 การวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปหาความตรงตามเนื้อหา(Content Validity) โดยให้อาจารย์ที่ปรึกษาได้ตรวจสอบ วิจาร์ณ และทำการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้มีความถูกต้องมากที่สุด ทำการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรที่จะทำการศึกษา จำนวน 30 คน และหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการของครอนบาคอัลฟา (Cronbach's alpha) ซึ่งสามารถคำนวณค่า α - Coefficient ได้เท่ากับ 0.930 ซึ่งมากกว่า 0.75 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามสามารถนำมาใช้เก็บข้อมูลได้

1.6 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา โดยใช้ค่าสถิติของระดับความคิดเห็นจากแบบสอบถาม ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลข และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานทำการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกไม้ยูคาลิปตัสของเกษตรกร

2. การกำหนดแนวทางส่งเสริมการปลูกไม้ยูคาลิปตัสสำหรับเกษตรกร ณ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี หลังจากได้ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 แล้วนำมาวิเคราะห์ร่วมกับการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม (SWOT Analysis) และวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบเมตริก (TOWS Matrix) แล้วจึงนำมากำหนดเป็นแนวทางส่งเสริมการปลูกไม้ยูคาลิปตัสสำหรับเกษตรกร ณ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานีต่อไป

ผลการศึกษา

1. ปัจจัยที่ผลต่อการตัดสินใจปลูกไม้ยูคาลิปตัสของเกษตรกร ณ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี จากผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากคิดเป็นร้อยละ 59.75 อายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 34.00 มีการศึกษาระดับประถมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 51.75 อาชีพหลักเป็นเกษตรกรคิดเป็นร้อยละ 68.25 มีอาชีพรับจ้างทั่วไปเป็นอาชีพเสริมคิดเป็นร้อยละ 32.50 มีพื้นที่ทำการเกษตรที่ถือครองมากกว่า 20 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 28.00 ปลูกข้าวคิดเป็นร้อยละ 48.70 และมีรายได้ 50,000-100,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 33.00 การปลูกไม้ยูคาลิปตัสในปัจจุบันของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ปัจจุบันปลูกไม้ยูคาลิปตัสมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 44.00 รองลงมาคือ ไม่เคยปลูกไม้ยูคาลิปตัสไม้ยูคาลิปตัสคิดเป็นร้อยละ 30.75 และเคยปลูกแต่ปัจจุบันเลิกปลูกไปแล้วคิดเป็นร้อยละ 25.25 ตามลำดับ

สาเหตุที่เลิกปลูกไม้ยูคาลิปตัสของผู้ที่เคยปลูกแต่ปัจจุบันเลิกปลูกไม้ยูคาลิปตัสไปแล้ว พบว่า สาเหตุจากปัญหาด้านราคาและผลตอบแทนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 51.72 รองลงมาคือ ปัญหาด้านผลผลิตคิดเป็นร้อยละ 18.10 ปัญหาด้านตลาดการรับซื้อไม้คิดเป็นร้อยละ 15.52 และปัญหาด้านการส่งเสริมการปลูกคิดเป็นร้อยละ 14.66 ตามลำดับ

พื้นที่ปลูกยูคาลิปตัสของผู้ที่ปัจจุบันปลูกไม้ยูคาลิปตัสและผู้ที่เคยปลูกไม้ยูคาลิปตัสแต่ปัจจุบันเลิกปลูกไปแล้ว พบว่า 1-5 ไร่มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 52.35 รูปแบบที่การปลูกบนคันนาคิดเป็นร้อยละ 40.79 ปลูกสายพันธุ์เฉพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อคิดเป็นร้อยละ 70.76 โดยรับกล้าไม้ฟรีจากเอกชนคิดเป็นร้อยละ 32.11 ปลูกโดยใช้แรงงานในครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 83.75 มีวัตถุประสงค์การปลูกเพื่อขายเป็นรายได้เสริมคิดเป็นร้อยละ 47.55

ระยะห่างในการปลูกไม้คาลิปตัสของผู้ที่ปัจจุบันปลูกไม้ยูคาลิปตัสและผู้ที่เคยปลูกไม้ยูคาลิปตัสแต่ปัจจุบันเลิกปลูกไปแล้วพบว่า ระยะ 1x1 เมตรมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.85 รองลงมาคือ ระยะ 2x2 เมตร คิดเป็นร้อยละ 29.60 ระยะ 2x3 เมตร คิดเป็นร้อยละ 20.94 และ ระยะ 3x3 เมตร คิดเป็นร้อยละ 3.61 ตามลำดับ ความต้องการปลูกไม้ยูคาลิปตัสในอนาคตพบว่า ต้องการปลูกคิดเป็นร้อยละ 70.50 และไม่ต้องการปลูกคิดเป็นร้อยละ 29.50 เหตุผลที่ท่านต้องการปลูกไม้ยูคาลิปตัส 3 ลำดับแรกได้แก่ ได้รับกล้าไม้ยูคาลิปตัสฟรีคิดเป็นร้อยละ 18.14 รองลงมาคือ มีพื้นที่ว่างเปล่าไม่ได้ประโยชน์คิดเป็นร้อยละ 14.91 และค่าใช้จ่ายในการปลูก ดูแลน้อยคิดเป็นร้อยละ 14.81 ตามลำดับ ส่วนเหตุผลที่ท่านไม่ต้องการปลูกไม้ยูคาลิปตัส 3 ลำดับแรกได้แก่ รอนานกว่าจะได้ตัดไม้ขาย คิดเป็นร้อยละ 25.87 รองลงมาคือ ไม่มีพื้นที่ปลูก คิดเป็นร้อยละ 17.76 และราคาซื้อขายไม้ไม่พอใจ คิดเป็นร้อยละ 16.60 ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกไม้ยูคาลิปตัส 1) ด้านผลผลิตเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ไม้ยูคาลิปตัสเป็นไม้โตเร็วที่ปลูกและดูแลรักษาง่าย (ค่าเฉลี่ย 4.08) ไม้ยูคาลิปตัสสามารถใช้ประโยชน์ได้หลากหลายทั้งต้น (ค่าเฉลี่ย 4.07) ไม้ยูคาลิปตัสปลูกครั้งเดียวเก็บเกี่ยวผลผลิตได้หลายรอบ (ค่าเฉลี่ย 4.05) และไม้ยูคาลิปตัสสายพันธุ์เนื้อเยื่อให้ผลผลิตที่สูงกว่าสายพันธุ์ดั้งเดิม (ค่าเฉลี่ย 3.99) ตามลำดับ 2) ด้านราคาและผลตอบแทน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีประกันราคาซื้อขายไม้กับเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 3.55) ราคาและผลตอบแทนคุ้มค่ากับการปลูก (ค่าเฉลี่ย 3.41) ต้นทุนการปลูกและการดูแลรักษาต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับพืชเกษตรชนิดอื่น (ค่าเฉลี่ย 3.06) และผลตอบแทนสูงกว่าการปลูกพืชเกษตรชนิดอื่น (ค่าเฉลี่ย 3.04) ตามลำดับ 3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ การขายไม้ได้รับเงินสด (ค่าเฉลี่ย 3.97) มีแหล่งรับซื้อไม้อยู่ใกล้และตลาดรับซื้อผลผลิตตลอดทั้งปี มีระดับความสำคัญในการตัดสินใจเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 3.79) และมีทีมตัดและขนส่งไม้บริการ (ค่าเฉลี่ย 3.17) ตามลำดับ 4) ด้านการส่งเสริมการปลูกจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีการสนับสนุนกล้าไม้ยูคาลิปตัสฟรี (ค่าเฉลี่ย 3.90) มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการปลูกจากภาครัฐและเอกชน (ค่าเฉลี่ย 3.55) ได้รับคำแนะนำการปลูกจากผู้นำชุมชนและเพื่อนบ้าน (ค่าเฉลี่ย 3.37) และได้รับการฝึกอบรมการปลูกไม้ยูคาลิปตัส (ค่าเฉลี่ย 2.97) ตามลำดับ ความต้องการแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งเสริมปลูกไม้ยูคาลิปตัสของผู้ตอบแบบสอบถาม เรียงลำดับตามความสำคัญดังนี้ ควรมีการรับประกันราคาซื้อขายไม้ (ค่าเฉลี่ย 4.48) ควรมีการพัฒนาสายพันธุ์กล้าให้มีคุณภาพและผลผลิตสูง (ค่าเฉลี่ย 4.12) ควรมีสมาคมผู้ปลูกไม้ยูคาลิปตัส (ค่าเฉลี่ย 4.08) ควรมีการสนับสนุนโดยการให้กู้เงินหมุนเวียน (ค่าเฉลี่ย 3.99) ควรมีเทคโนโลยีการปลูกที่ทันสมัยและคุ้มค่ากับลงทุน (ค่าเฉลี่ย 3.97) ควรมีนโยบายการส่งเสริมปลูกไม้ยูคาลิปตัสที่ชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 3.96) และควรมีการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการปลูกไม้ยูคาลิปตัส (ค่าเฉลี่ย 3.70) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม (SWOT Analysis) ดังนี้ 1) จุดแข็ง (Strengths) ได้แก่ ปลูกง่าย ดูแลง่าย โตเร็ว และใช้ประโยชน์ได้หลากหลายทั้งต้นเป็นที่ต้องการของตลาด มีตลาดรับซื้อไม้แน่นอนทั้งปี 2) จุดอ่อน (Weakness) ได้แก่ ผลผลิตและผลตอบแทนยังไม่พอใจในการปลูกของเกษตรกรเท่าที่ควรรอเวลานานกว่าจะได้ขายผลผลิตเมื่อเปรียบเทียบกับปลูกพืชเกษตรอื่นและทัศนคติของด้านลบเกี่ยวกับการปลูกไม้ยูคาลิปตัส 3) โอกาส (Opportunities) พื้นที่อำเภอบ้านดุงส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่ปลูกข้าว จึงสามารถ

ส่งเสริมปลูกไม้ยูคาลิปตัสบนคันนาได้ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายในการปลูกและดูแลน้อย ให้ผลผลิตต่อไร่สูงและไม่ต้องแย่งพื้นที่ปลูกกับพืชเกษตรชนิดอื่นๆ และ 4) ภาวะคุกคาม (Threats) ได้แก่ ความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ เช่น น้ำท่วม ภัยแล้งและการขยายตัวของพื้นที่เกษตรกรรมที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

จากผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม (SWOT Analysis) ทำให้ทราบถึงปัญหาเบื้องต้นของอุปสรรคในการส่งเสริมการปลูกไม้ยูคาลิปตัส และจากการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ด้วยตาราง TOWS Matrix ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ด้วยตาราง TOWS Matrix ผู้ศึกษาจึงได้จัดทำแนวปฏิบัติที่เหมาะสมและเป็นธรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมปลูกไม้ยูคาลิปตัสสำหรับเกษตรกรรายละเอียดดังนี้

1. สนับสนุนให้เกษตรกรได้รับกล้าพันธุ์ยูคาลิปตัสที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับพื้นที่และการปลูกเพื่อให้เกษตรกรผลผลิตได้มาตรฐานเดียวกับที่ทางบริษัทกำหนดและตรงตามความต้องการของตลาด
2. เกษตรกรมีผลผลิตที่มีตลาดรับซื้อแน่นอนสามารถนำวัตถุดิบป้อนเข้าสู่กระบวนการผลิตได้อย่างสม่ำเสมอตลอดทั้งปี
3. เกษตรกรได้รับความรู้ทั้งด้านวิชาการการเตรียมการปลูก การดูแลรักษาการจัดการตัดฟันที่ถูกต้องเหมาะสม
4. ติดตามแนะนำเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อให้เกษตรกรบำรุงรักษาต้นยูคาลิปตัสให้เจริญเติบโตตามหลักวิชาการ
5. แนะนำความรู้แก่เกษตรกร อย่างเป็นระบบในด้านการจัดการ การวางแผนตัดฟันขายเพื่อให้เกษตรกรได้รับประโยชน์มากที่สุด
6. รับซื้อผลผลิตไม้ยูคาลิปตัสจากเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการคืนตามข้อตกลงการส่งเสริมเกษตรกรแบบมีสัญญา (Contract Farming) ณ จุดรับซื้อไม้ในพื้นที่ หรือหน้าโรงงานของบริษัท

สรุป

1. ปัจจัยที่ผลต่อการตัดสินใจปลูกไม้ยูคาลิปตัสของเกษตรกร ณ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ยมากกว่า 50 ปีขึ้นไป การศึกษาระดับประถมศึกษา มีอาชีพหลักเป็นเกษตรกรและมีอาชีพรับจ้างทั่วไป เป็นอาชีพเสริม ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตรมากกว่า 20 ไร่ขึ้นไป พืชเกษตรที่ปลูกส่วนใหญ่ที่ปลูกคือ ข้าว และมีรายได้ต่อปีเฉลี่ย 50,000-100,000 บาทต่อปี
- ข้อมูลการปลูกไม้ยูคาลิปตัสของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ส่วนใหญ่ปัจจุบันปลูกไม้ยูคาลิปตัส มีขนาดพื้นที่ปลูก 1-5 ไร่ ระยะปลูก 1x1 เมตร ปลูกบนคันนาเป็นส่วนใหญ่ โดยใช้สายพันธุ์เพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ ที่รับฟรีจากเอกชน ปลูกโดยใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก และมีวัตถุประสงค์ของการปลูกไม้ยูคาลิปตัส เพื่อขายเป็นรายได้เสริม ส่วนผู้ที่เคยปลูกแต่ปัจจุบันเลิกปลูกไปแล้ว มีสาเหตุมาจากปัญหาด้านราคาและผลตอบแทน
- ความต้องการปลูกไม้ยูคาลิปตัสในอนาคตพบว่าส่วนใหญ่ต้องการปลูก โดยมีเหตุผลที่ต้องการปลูก 3 ลำดับแรก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ได้รับกล้าไม้ยูคาลิปตัสฟรีมีพื้นที่ว่างเปล่าไม่ได้ประโยชน์ และค่าใช้จ่ายในการปลูก ดูแลน้อย ตามลำดับ ส่วนผู้ที่ไม่ต้องการปลูก พบว่ามีเหตุที่ไม่ต้องการปลูก 3 ลำดับแรกเรียงจากมากไปหาน้อยคือรอนานกว่าจะได้ตัดไม้ขายไม่มีพื้นที่ปลูกและราคารับซื้อไม่คุ้มค่า ตามลำดับ
- ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกไม้ยูคาลิปตัส ที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก ดังนี้ด้านผลผลิต ได้แก่ เป็นไม้โตเร็วที่ปลูกและดูแลรักษาง่าย (ค่าเฉลี่ย 4.08) ให้ความสำคัญในระดับมากด้านราคาและผลตอบแทน ได้แก่ การประกันราคารับซื้อไม้กับเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 3.55) ให้ความสำคัญในระดับมากด้านช่อง

ทางจัดจำหน่าย ได้แก่ การขายไม้ได้รับเงินสด (ค่าเฉลี่ย 3.97) ให้ความสำคัญในระดับมาก ด้านการส่งเสริมการปลูก ได้แก่ การสนับสนุนกล้าไม้ยูคาลิปตัสฟรี (ค่าเฉลี่ย 3.90) ให้ความสำคัญในระดับมาก และความต้องการแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งเสริมปลูกไม้ยูคาลิปตัส ได้แก่ มีการรับประกันราคาซื้อไม้คั้น (ค่าเฉลี่ย 4.48) ให้ความสำคัญในระดับมาก

2. กำหนดแนวทางส่งเสริมการปลูกไม้ยูคาลิปตัสสำหรับเกษตรกร ณ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี จากผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกไม้ยูคาลิปตัส ณ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี จึงได้นำมากำหนดเป็นแนวทางในการส่งเสริมปลูกไม้ยูคาลิปตัสให้สอดคล้องกับผลการศึกษาจึงได้จัดทำโครงการขึ้นมาจำนวน 4 โครงการ ได้แก่

โครงการที่ 1 โครงการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมและรับซื้อไม้แบบครบวงจร กลุ่มเป้าหมายคือเกษตรกรรายใหม่และรายเดิมซึ่งจะอำนวยความสะดวกในการขายไม้และสร้างความมั่นใจในการปลูกว่ามีตลาดรับซื้อคั้นแน่นอน ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจำนวน 528,750 บาท

โครงการที่ 2 โครงการสนับสนุนกล้าไม้ฟรี กลุ่มเป้าหมายคือเกษตรกรรายย่อย เพื่อเป็นการกระตุ้นให้มีการปลูกเพิ่มมากขึ้นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจำนวน 512,000 บาท

โครงการที่ 3 โครงการซื้อกล้าแถมปุ๋ยอินทรีย์กลุ่มเป้าหมายคือ เกษตรกรรายใหญ่ เพื่อมุ่งใจในการปลูกและส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจำนวน 90,500 บาท

โครงการที่ 4 โครงการอบรมให้ความรู้กับเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายคือ เกษตรกรทั่วไปที่สนใจปลูกเพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการปลูกไม้ยูคาลิปตัสเพิ่มมากขึ้น ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจำนวน 52,000 บาท

จากโครงการทั้งหมด 4 โครงการพบว่า มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจำนวน 1,237,250 บาท หลังจกดำเนินการแล้วคาดว่าในปี 2558 จะมีพื้นที่ปลูกไม้ยูคาลิปตัสจำนวน 6,250 ไร่ (ขยายพื้นที่ปลูกไม้ยูคาลิปตัสได้เพิ่มขึ้นจากปี 2557 ไม่ต่ำกว่า 3,250 ไร่ คิดเป็นต้นทุนการดำเนินการจำนวน 381 บาท และมีผลรวมของผลผลิตที่เพิ่มขึ้น จำนวน 39,000 ตัน เมื่อครบรอบตัดฟันไม้ขายที่อายุ 5 ปี

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. เกษตรกรส่วนใหญ่มีขนาดพื้นที่ปลูกต่อรายน้อยการส่งเสริมการปลูกไม้ยูคาลิปตัสบนคันนา ริมคลอง และริมรั้ว จึงเป็นแนวทางที่มีความเหมาะสม เนื่องจากมีต้นทุนการปลูกต่ำ ปลูกง่าย โตเร็ว ให้ผลผลิตต่อไร่สูง ไม่ต้องใช้เวลาดูแลมาก และยังเป็นการใช้ประโยชน์พื้นที่ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดมูลค่าสูงสุด

2. ปัจจัยด้านราคาและผลตอบแทนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะสร้างแรงจูงใจการปลูกไม้ยูคาลิปตัสสำหรับเกษตรกร เนื่องจากปัจจุบันการปลูกไม้ยูคาลิปตัสผลตอบแทนยังไม่จูงใจเกษตรกรมากนัก ดังนั้นโรงงานรับซื้อไม้ควรพิจารณารับซื้อที่เหมาะสมคุ้มค่ากับการปลูกและควรมีการประกันราคารับซื้อไม้ การมีช่องทางจำหน่ายผลผลิตสะดวกและครอบคลุมอยู่ใกล้แหล่งปลูกไม้ยูคาลิปตัสของเกษตรกร ทั้งนี้เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกร

3. การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปลูกไม้ยูคาลิปตัสที่ถูกต้องให้เกษตรกรรับทราบอย่างสม่ำเสมอ และควรมีการจัดฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน เพื่อพัฒนาความรู้หลักวิชาการที่ถูกต้อง รวมทั้งข้อมูลด้านการตลาดเพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจที่ถูกต้องสำหรับเกษตรกร

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ด้วยความเมตตาและความกรุณาอย่างยิ่งจากรองศาสตราจารย์ ดร.วินิต ชินสุวรรณ อาจารย์ที่ปรึกษารายงานการศึกษาอิสระที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ ตรวจสอบ แก้ไขเกี่ยวกับการศึกษาอิสระอย่างต่อเนื่อง ขอขอบพระคุณพระคุณหน่วยงานราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างมากต่อการศึกษาในครั้งนี้จนนำมาสู่การดำเนินการศึกษาที่เสร็จสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

- [1] กรมป่าไม้. (2556). **ข้อมูลสถิติกรมป่าไม้ปี 2556**. กรุงเทพฯ: กรมป่าไม้.
- [2] นิคม แหลมศักดิ์, วิวัฒน์ หาญวงศ์จิรวัดน์, จงรัก วุชรินทร์รัตน์, สคาร ทิจันทร์, สาพิศ ดิลกสัมพันธ์, วีระภาส คุณรัตนศิริ และคณะ. (2550). **รายงานวิจัยการใช้ประโยชน์ไม้โตเร็วเพื่อเป็นพลังงานทดแทนในการผลิตกระแสไฟฟ้าและแก๊สหุงต้ม**. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และสถาบันค้นคว้าและพัฒนาผลผลิตทางการเกษตรและอุตสาหกรรมการเกษตร.
- [3] สันติ สุขสะอาด และสงคราม ธรรมมิญช. (2538). การตลาดของไม้ยูคาลิปตัสในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. **วารสารวนศาสตร์**, 14, 1-8.